

Interventie

Basta!

Erkenning

Erkend door deelcommissie Justitiële interventies

Datum: 9 december 2020

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: van Veluw (2 oktober 2020).

Justitieinterventies.nl: beschrijving BASTA!. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en Trimbos instituut. Gedownload van www.justitieinterventies.nl.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting.....	4
Doelgroep.....	4
Doel	4
Aanpak.....	4
Materiaal.....	4
Onderbouwing.....	4
Onderzoek.....	4
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1 Doelgroep.....	6
1.2 Doel	7
1.3 Aanpak.....	8
2. Uitvoering.....	12
3. Onderbouwing.....	15
4. Onderzoek	24
5. Samenvatting Werkzame elementen.....	27
6. Aangehaalde literatuur	28

Samenvatting

BASTA! is een preventieve ambulante methode die jeugdprofessionals ondersteunt om te voorkomen dat jonge kinderen (12-minners) risicovol signaal- of delictgedrag gaan ontwikkelen of gaan recidiveren. BASTA! richt zich daarbij op het kind, de opvoeders, de school en de buurt waarin de kinderen wonen. Aan de hand van de uitkomsten van het risicotaxatie-instrument EARL worden instrumenten en werkvormen ingezet die de opvoedingsvaardigheden van ouders versterken, de sociale vaardigheden van kinderen versterken en worden lokale beroepskrachten ondersteund en betrokken bij de gezamenlijke aanpak van de 12-minner. BASTA! beschikt over een groot aantal gedrags-beïnvloedende interventies voor het kind zelf en de opvoeders, maar ook interventies om met de leeftijdgenootjes, school en buurt te zorgen dat het kind geen delicten pleegt of gaat plegen.

Doelgroep

Alle kinderen jonger dan 12 jaar die vanwege signaal- en/of delictgedrag in aanraking zijn gekomen met de politie, hulpverlening of medewerkers in een basisvoorziening (onderwijs, welzijn).

Doel

De methodiek BASTA! heeft primair tot doel te voorkomen dat kinderen jonger dan 12 jaar delicten gaan plegen dan wel het terugdringen van recidive onder kinderen jonger dan 12 jaar. Secundair doel is de vroegsignalering van jonge kinderen met een hoog risico op herhaling van delictgedrag zodat doorverwijzing naar intensievere hulp gerealiseerd kan worden.

Aanpak

BASTA! wordt ingezet wanneer kinderen van 12 jaar of jonger strafbaar gedrag en/of signaalgedrag hebben vertoond. De BASTA! medewerker neemt binnen 48 uur contact op met het gezin en bepaalt samen met de opvoeders en 12-minner wat nodig is om recidive te voorkomen of te stoppen. BASTA! maakt hierbij gebruik van de Earl risicotaxatie om tot een weloverwogen en gestructureerde inschatting te komen hoe groot de kans op herhaling is. Daarnaast wordt de Earl gebruikt om risicofactoren te selecteren (kritieke Earl items) die het strafbare gedrag van het kind beïnvloeden en koppelt aan elk item per levensdomein een instrument. Het geheel vormt het plan van aanpak dat vervolgens wordt uitgevoerd en geëvalueerd.

Materiaal

- Methodiekhandleiding
- Trainingshandleiding en handleiding begeleide coaching voor medewerkers
- BASTA! digitale tool met daarin:
  - Earl taxatie instrument.
  - Instrumenten: Opvoedgesprekken, Kindinstrumenten, Schoolinstrumenten en Buurtinstrumenten, met daarbij per instrument een toelichting, handleiding voor het gebruik en theoretische onderbouwing.
  - Plan van Aanpak format.
  - Werkvormen: opvoedvaardighedenspel, delictanalyse spel.

Onderbouwing

De ontwikkeling van signaal- en delinquent gedrag bij kinderen wordt beïnvloed door een groot aantal risico en beschermende factoren. Deze liggen zowel in het kind zelf (individuele factoren) als ook in de omgeving van het kind (opvoeders, gezin, vrienden, school, buurt).

In BASTA! wordt het risicotaxatie instrument Earl gebruikt om risicofactoren te selecteren die het strafbare gedrag van het kind beïnvloeden en koppelt daaraan gedrag beïnvloedende instrumenten voor ouders en het kind. Invloedrijke professionals uit de buurt worden betrokken bij de aanpak.

Onderzoek

Recent deed Spanjaard (2019) een inventariserend onderzoek naar acht interventies gericht op jonge nog niet strafbare kinderen met ernstig agressief en/of antisociaal gedrag. Hierin kwam naar voren welke elementen van BASTA! werkzaam zijn en de effectiviteit vergroten en wat nog verbeterd kan worden. Hanzon

& Van Veluw (2020) voerden een procesevaluatie uit door middel van een literatuurstudie en (groeps)interviews met BASTA! medewerkers en gezinnen om aanknopingspunten te vinden voor doorontwikkeling van de methode. Op basis van de conclusies zijn aanpassingen in de handleiding en digitale tool uitgevoerd.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Alle kinderen jonger dan 12 jaar die vanwege delict- en/of signaalgedrag in aanraking zijn gekomen met de politie, (jeugd)hulpverleners of medewerkers in een basisvoorziening (bijvoorbeeld onderwijs en welzijn).

Intermediaire doelgroep

Ouders (of opvoeders) van de kinderen met delict- en/of signaal gedrag.

Daarnaast worden indien nodig leerkrachten en buurtwerkers betrokken bij de interventie.

Selectie van doelgroepen

Alle kinderen jonger dan 12 jaar die vanwege delict- en/of signaalgedrag in aanraking zijn gekomen met de politie, (jeugd)hulpverleners of medewerkers in een basisvoorziening kunnen worden aangemeld bij BASTA!

Wettelijk gezien kan een kind onder de 12 jaar geen delict plegen omdat zij niet strafrechtelijk vervolgd mogen worden. Daarom spreken we hier van delict- en/of signaalgedrag. Delictgedrag bestaat uit het plegen van strafbare feiten zoals bijvoorbeeld diefstal of vandalisme. Signaalgedrag kan duiden op het gaan plegen van een delict, bijvoorbeeld, overlast op straat, antisociaal of agressief gedrag, bedreigen, pesten, afwijzend of opstandig gedrag, leeftijds- ongewoon of regelovertrekend gedrag thuis en op school, regelmatig spijbelen, of concentratieproblemen.

Aan de hand van taxatie-instrument Earl wordt vastgesteld of de aangemelde kinderen in aanmerking komen voor de interventie BASTA!; dat zijn de kinderen met een laag of midden risico op recidive. Kinderen met een hoog risico op herhaling van delict-/signaalgedrag worden begeleid naar specialistische zorg. Kind en opvoeder(s) moeten de bereidheid uitspreken om met het BASTA! traject akkoord te gaan (BASTA! valt onder vrijwillige hulpverlening).

De interventie is niet geschikt voor kinderen:

- jonger dan 6 jaar en ouder dan 12 jaar (het is bedoeld voor kinderen in de basisschoolleeftijd);
- die op het moment van aanmelding bij BASTA! reeds (gespecialiseerde) hulpverlening ontvangen of van wie ouders of andere gezinsleden (gespecialiseerde) hulpverlening krijgen;
- die op basis van de Earl taxatie een hoog risico hebben op strafbaar gedrag;
- zonder vaste woon- of verblijfplaats;
- zonder verblijfstitel;
- die slachtoffer en/of getuige zijn van mishandeling in het gezin;
- die verblijven in een gezin waarin een acute crisis speelt;
- die een zodanige verstandelijke beperking hebben dat zij de instrumenten waarmee de interventie werkt onvoldoende begrijpen;
- waarvan de ouders een zodanige verstandelijke beperking hebben dat de opvoedgesprekken die BASTA! aanbiedt hen onvoldoende houvast geeft om het gedrag van hun kind effectief bij te sturen;
- waarvan ouders een ernstige verslavingsproblematiek hebben dat de opvoedgesprekken die BASTA! aanbiedt hen onvoldoende houvast geeft om het gedrag van hun kind effectief bij te sturen;
- waarvan ouders ernstige psychiatrische problemen hebben dat de opvoedgesprekken die BASTA! aanbiedt hen onvoldoende houvast geeft om het gedrag van hun kind effectief bij te sturen.

Betrokkenheid doelgroep

In het BASTA! ontwikkelonderzoek (Hoogenboezem, 2013) zijn gezinnen bevraagd op tevredenheid en effectiviteit. Dit wees uit dat ouders nog onvoldoende betrokken werden bij het opstellen van het plan van aanpak en er nog nadrukkelijker aandacht besteed moet worden aan het versterken van hun opvoedingsvaardigheden. Ook dienden doelen in afstemming met ouders SMART geformuleerd te worden. Op basis hiervan is BASTA! verder ontwikkeld en verbeterd.

In de doorontwikkeling van BASTA! (2019-2020) zijn vijftien gezinnen bevroegd als onderdeel van de procesevaluatie. Gevraagd is wat de gezinnen pluspunten en verbeterpunten vonden van BASTA!:

Pluspunten volgens opvoeders:

- De laagdrempelige manier van benaderen en gesprekken voeren. Ze hebben ervaren dat er serieus naar hen wordt geluisterd en er oprechte aandacht is voor het kind en de ouders.
- Het krijgen van inzicht in gedrag en mogelijke consequenties.
- Twee gezinnen noemen expliciet dat zij het prettig vinden dat ze als ouders niet het gevoel kregen straf te krijgen voor het gedrag van het kind, maar dat er vanuit begrip werd gewerkt.
- Ook genoemd werden het werken aan zowel het gedrag van het kind als de ouders, de kennis van de medewerker (bijv. over beperking en culturele achtergrond), het beschikbare materiaal en dat de medewerker meegang naar school.
- Het EARL risicotaxatie instrument is zeer waardevol om tot een professionele taxatie te komen. Dat vinden zowel professionals als gezinnen

Deze pluspunten hebben ertoe geleid dat in de doorontwikkeling van BASTA alle instrumenten zijn vernieuwd en dat er een selectie is gemaakt van instrumenten die opvoeders en professionals goed vinden werken. Daarmee is de hoeveelheid instrumenten afgenomen en zijn instrumenten die goed werken versterkt en vernieuwd.

Verbeterpunten volgens opvoeders:

Elf van de vijftien geïnterviewde gezinnen hadden geen tips voor verbetering van het BASTA! traject.

Verbeterpunten die wel genoemd zijn:

- Lengte en duur van het traject: sommige ouders hebben behoefte aan een langer traject. Anderen vonden dat de frequentie en opstart van het contact te lang heeft geduurd alsook de aansluiting op vervolghulp.
- Ook wordt door enkele ouders genoemd dat de naam BASTA! negatieve associatie oproept met criminaliteit en stigmatisering door de politie (*als je zo doorgaat, word je een crimineel*) voordat het traject was gestart.
- De communicatie tussen de politie en BASTA! medewerkers over wat BASTA! is; geen straf maar hulp.
- Dat overdracht naar school of andere hulp beter verloopt en dat na enige tijd wordt nagegaan of dit goed gelopen is.

Bij de doorontwikkeling van BASTA! is er niet voor gekozen aan andere naam te geven aan de methodiek. Ook kan de duur van het BASTA! traject niet verlengd worden. De communicatie met school en politie en een betere terugkoppeling is verwerkt in de BASTA! handleiding.

1.2 Doel

Hoofddoel

De methodiek BASTA! heeft primair tot doel:

1. Het voorkomen dat kinderen (met signaalgedrag) jonger dan 12 jaar delicten plegen
2. Het terugdringen van recidive onder kinderen (met delictgedrag) jonger dan 12 jaar

Wanneer het kind een jaar na afsluiting niet opnieuw delict- en/of signaalgedrag heeft vertoond en niet in contact is gekomen met de politie, wordt inzet van de methode BASTA! als geslaagd beschouwd.

Secundair doel is vroegsignalering van jonge kinderen met een hoog risico op herhaling van delictgedrag en doorverwijzen naar intensievere hulp.

Subdoelen

Om het hoofddoel te bereiken zijn de volgende drie subdoelen gedefinieerd. Deze zijn gericht op het verminderen van de dynamische risicofactoren bij de 12-minners en het gezin:

1. de opvoedvaardigheden van de opvoeder(s) zijn versterkt;
2. de handelingsalternatieven van kinderen zijn vergroot;
3. aanbod vanuit de school, buurt en sociale contacten zijn benut.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

De interventie BASTA! kent een gefaseerde structuur en bestaat uit 5 onderdelen. Gemiddeld is per traject 30 uur begeleiding beschikbaar. BASTA! is echter maatwerk; afhankelijk van de hulpvraag van een gezin besteedt de trajectbegeleider 5 tot 100 uur per gezin. Het aantal contacturen per week kan variëren en hangt af van de mate van problematiek die op dat moment speelt. Een begeleidingstraject duurt 3 tot 6 maanden.

De aanpak van BASTA! bestaat uit vijf fasen:

1. Instreamfase: binnen 48 uur na aanmelden de startgesprekken met het gezin voeren om kennis te maken, vertrouwen op te bouwen en inzicht te krijgen in de situatie.
2. Taxeren: met behulp van de Earl, het liefst in samenwerking met het gezin, de taxatie uitvoeren en het risico op herhaling inschatten. Vroegsignalen van zorgsignalen bij 12-minners die in aanraking komen met de politie of andere verwijzende instanties.
3. Plannen maken: op basis van de Earl Taxatie de kritieke items selecteren en instrumenten koppelen per item en daarmee het plan van aanpak opstellen samen met het gezin.
4. Uitvoeren van het plan van aanpak, de interventies per domein met opvoeders en kind toepassen
5. Evalueren en afsluiten door opnieuw de Earl in te vullen en de veranderingen te beoordelen.

Inhoud van de interventie

BASTA! wordt uitgevoerd door een jeugdprofessional die werkt vanuit een (jeugd)organisatie in een wijk. Vaak is de BASTA! medewerker werkzaam op het politiebureau of werkt nauw met hen samen. Vanuit deze positie in de wijk kunnen 12-minners gemakkelijk worden aangemeld. Het is belangrijk dat de jeugdprofessionals een sterk netwerk heeft opgebouwd in de wijk met politie, school, welzijnswerk om de aanmelding gemakkelijk en laagdrempelig te maken. Een BASTA! medewerker biedt jeugdhulp maar heeft een 'blauw' randje omdat het voorkomen van jeugdcriminaliteit een doel is.

Na aanmelding start de BASTA! medewerker met de eerste startgesprekken. De contacten tussen het gezin en de BASTA! medewerker vinden over het algemeen plaats bij het gezin thuis. Soms worden gesprekken ook gevoerd op het politiebureau, als de BASTA! medewerker inschat dat het een waarschuwend impact kan hebben. Wanneer BASTA! wordt uitgevoerd vanuit het welzijnswerk of jongerenwerk kunnen gesprekken ook in het buurthuis plaatsvinden.

Na de startgesprekken brengt de BASTA! medewerker aan de hand van de Earl de risicofactoren bij het kind en in het gezin in kaart en vult de Earl in. Wanneer er een hoog risico op recidive is, begeleidt de BASTA! medewerker het gezin naar specialistische hulp. Bij een middel of laag risico gaat de medewerker zelf begeleiding bieden en maakt daarbij gebruik van de hulpverleningsinstrumenten van BASTA! Bij de selectie van risicofactoren wordt onderscheid gemaakt tussen te beïnvloeden (dynamische) en niet-beïnvloedbare (statische) risicofactoren. De BASTA! tool selecteert de dynamische factoren uit zodat de BASTA! medewerker gericht kan werken aan de factoren die beïnvloedbaar zijn.

BASTA! richt zich op de volgende dynamische risicofactoren:

1. **Gezinsfactoren** zoals: Sociale ondersteuning, Stressoren en Opvoedingsstijl van de ouders/verzorgers.
2. **Kindfactoren** zoals: Hyperactiviteit (impulsiviteit, aandachtstekortstoornis), Prettig in de omgang, Relaties met leeftijdgenoten, Contacten met autoriteiten, Antisociale houding, Antisociaal gedrag en Coping vaardigheden.

3. **Responsiviteit gezin:** Hier gaat het om de mate waarin opvoeders en kind mee willen werken in het behandelproces. Als opvoeders niet mee willen werken zorgen zij er indirect voor dat hun kind blijvend een groter risico loopt op toekomstig antisociaal gedrag.

Beschermende factoren

Bij het invullen van de Earl en de keuze met welke instrumenten aan welke kritiek items gewerkt gaat worden, heeft de BASTA! medewerker specifiek oog voor de beschermende factoren die spelen bij het kind, opvoeders/gezin, buurt en school. De risicofactoren in de Earl worden omgebogen naar beschermende factoren. Een Earl-item met een 0 score (geen risico aanwezig) kan als beschermende factor worden gezien. Deze interacteren met de risicofactoren en verkleinen de kans op recidive. Een voorbeeld is het item 'sociale kwaliteit'. Wanneer de kwaliteit en de omvang van het sociale netwerk een 0 score krijgt (geen risico vormt) dan kan dit item als een beschermende factor worden gezien: het netwerk kan benut worden in het plan van aanpak als een kracht om de problemen op te lossen.

In de digitale instrumentenkast is per risicofactor een aantal instrumenten opgenomen die zijn onderverdeeld in de levensdomeinen van het kind. Het gaat om instrumenten gericht op het kind, instrumenten gericht op ouders, instrumenten/begeleiding die op scholen worden uitgevoerd en instrumenten/aanbod die worden uitgevoerd in de buurt. Deze instrumenten worden ingezet tijdens de uitvoeringsfase van de interventie (fase 4). Op deze wijze kan men specifiek gericht op het Earl-item werken aan vermindering van de risico's en versterking van de beschermende factoren, zodat de kans op herhaling van delictgedrag voorkomen wordt.

Toelichting Ouderinstrumenten

Ouders worden tijdens het BASTA! traject in alle gevallen versterkt in hun opvoedcompetentie. Daartoe krijgen zij opvoedgesprekken uit de module 'Opvoedgesprekken 12-min' van het programma OUDERS van tegendraadse jeugd aangeboden. Er zijn zeven opvoedgesprekken met de volgende thema's:

1. Leeftijdsgesprek basisschoolkind (8 tot 12 jaar), opvoedingsstijl en opvoedingsvaardigheden;
2. Met minder stress opvoeden;
3. Problemen oplossen en in gesprek zijn met je kind over het delict;
4. Disciplineren: normen en waarden, regels en grenzen;
5. Belonen en straffen;
6. Toezicht houden;
7. Sociale steun en tools voor ouders.

Het gesprek wat relevant en passend is bij het uitgeselecteerde Earl-item wordt uitgevoerd. De gesprekken duren maximaal 1 ½ uur. Elk gesprek heeft een hoofdonderwerp dat gekoppeld is aan een opvoedingsvaardigheid van Patterson (1982). Eén gesprek is gericht op het vinden van sociale steun en eigen kracht in het netwerk van de ouders. In de opvoedgesprekken wordt direct aangesloten bij de leerwensen en vragen van de opvoeder. Wanneer in de BASTA! tool geklikt wordt op het instrument volgt een beschrijving van het instrument zodat de BASTA! medewerker weet hoe het gesprek het beste uitgevoerd kan worden.

Toelichting Kindinstrumenten

De kindinstrumenten bestaan uit werkvormen waarmee de BASTA! medewerker het kind helpt om na te denken over zijn/haar eigen gedrag en dit gedrag te veranderen en de handelingsalternatieven te vergroten. BASTA! biedt zodoende een cognitieve gedragsinterventie.

Kindinstrumenten zijn naast bewustwording gericht op het versterken van wat het kind al kan en op het aanleren van meerdere manieren om met situaties om te gaan (vergroten handelingsalternatieven), om zodoende krachten te versterken.

Een voorbeeld is de werkvorm: Stop, Denk, Kies, Doe, Keur. Kinderen met adhd reageren vaak te impulsief. Het is belangrijk dat het kind zelfcontrolemechanismen aanleert. Stop, Denk, Kies, Doe, Keur werkt met een vast oplossings- en stappenschema. Er wordt met het kind geoefend met het doorlopen van vijf denkstappen aan de hand van verschillende problemen. Problemen die het kind zelf ervaart worden ook aan de hand van

deze denkstappen besproken. Bij elke stap hoort een pictogram zodat het gemakkelijker wordt voor het kind de stappen te onthouden.

• Stop: Wat is precies het probleem? • Denk: Wat zou ik nu allemaal kunnen doen? • Kies: Wat kan ik het beste doen? • Doe: Doe wat je gekozen hebt. • Keur: Was dit een handige oplossing of had je het toch beter op een andere manier kunnen aanpakken? •

In andere werkvormen leert het kind verschillende niveaus van woede bij zichzelf te herkennen en leert hoe het boosheid onder controle kan houden. In een tekening geeft het kind een 'waarde' aan de boosheid die hij/zij kan ervaren. Er wordt gepraat over boos zijn en het kind leert dit te herkennen in de signalen van zijn of haar lichaam (zweeten, snelle adem.. etc.). Met het kind worden manieren bedacht wat je kunt doen als je voelt dat je boos wordt. Bijvoorbeeld 1. Ik ga een x aantal minuten naar mijn kamer. 2. Ik tel tot 10. 3. Ik ga de hond uitlaten. 4. Ik zet muziek op met oordopjes 5. Ik bel mijn broer Tom (06-12345678) enzovoort. Het kind wordt aangespoord hiermee te oefenen.

Ook zijn er instrumenten opgenomen om beter om te gaan met leeftijdgenootjes. Een werkvorm is: Ken je vrienden! Daarin spreek je met kinderen over wat vriendschap is. Ook wat 'verkeerde vrienden' zijn en hoe je daar mee om kunt gaan. Andere werkvormen gaan over groepsdruk. Bijvoorbeeld: hoe zeg je 'nee' tegen een groep. Naast bewustwording wordt er door middel van kleine rollenspelen geoefend met 'nee zeggen'.

Voordat de BASTA! medewerker de inhoudelijke instrumenten toepast, werkt hij aan draagvlak en motivatie voor de interventie bij het kind. Dit doet de BASTA! medewerker door zogenaamde opstartgesprekken te voeren en daarin te werken aan vertrouwen en een goede werkrelatie.

Toelichting school- en buurtinstrumenten

In het instrumentenboek worden ook school- en buurtinstrumenten beschreven en manieren van werken om te stimuleren dat kind en/of opvoeders gebruik maken van prosociale activiteiten in de buurt en op school. Prosociaal gedrag is niet alleen gericht op het eigen welzijn, maar ook op dat van anderen. In een gesprek met bijvoorbeeld de leerkracht of een welzijnsmedewerker kan de BASTA! medewerker (bij voorkeur samen met de ouder(s)) toelichten hoe het BASTA! traject ingevuld wordt. Vervolgens kan verkend worden welke middelen de school heeft en welke activiteiten er in de buurt uitgevoerd worden om het kind gedragsalternatieven aan te leren. Op school en in de buurt worden mogelijk al geschikte instrumenten/ interventies toegepast zoals een SOVA-training of lessen zelfverdediging. Het BASTA! traject kan dan aansluiten. Als er nog geen versterkende interventies worden uitgevoerd, kunnen betrokkenen en de BASTA! medewerker aan de hand van de in het instrumentenboek beschreven instrumenten/ interventies bepalen of extra aandacht nodig en mogelijk is voor het betreffende kind.

Dwarsverbanden tussen risicofactoren en levensdomeinen

BASTA! ordent per risicofactor de instrumenten die ingezet kunnen worden per domein. Probleemgedrag van kinderen wordt binnen BASTA! in een brede context bekeken. Daarom wordt in verschillende domeinen tegelijk gewerkt aan gedragsverandering en competentieversterking gericht op een specifieke risicofactor (Earl-item).

Een voorbeeld kan deze aanpak verhelderen:

Uit de Earl blijkt dat de ouders van Natasja (10 jaar) geen effectieve prosociale ondersteuning krijgen: hun sociale netwerk is klein en zij zijn niet op de hoogte van laagdrempelige preventieve activiteiten die in hun buurt worden georganiseerd. De sociaal geïsoleerde positie van het gezin en hun aarzeling om steun te accepteren heeft onder meer tot gevolg dat zij moeite hebben om hun dochter te begeleiden; het ontbreekt hen aan kennis en goede voorbeelden. De BASTA! medewerker leert ouders aan de hand van de opvoedgesprekken vaardigheden om beter met hun dochter om te gaan. In de gesprekken met Natasja stimuleert de medewerker het leggen van contacten met prosociale leeftijdgenoten. De BASTA!-medewerker gaat met de opvoeders naar school en kijkt naar mogelijkheden om hen via school deel te laten nemen aan opvoed-thema avonden en moedigt de opvoeders aan deze bijeenkomsten te bezoeken. Op buurtniveau kijkt de BASTA! - medewerker met Natasja en haar ouders naar activiteiten in het buurthuis en bijvoorbeeld het CJG. Natasja gaat de kinderdiscomiddagen bezoeken en haar moeder gaat de cursus

'Puber in huis' volgen. Op deze manier wordt het sociale netwerk van de ouders uitgebreid en komt Natasja in contact met leeftijdsgenoten die een positieve invloed op haar kunnen hebben. Om Natasja en haar ouders te motiveren, neemt de BASTA! medewerker een presente houding in en past hij technieken uit de motiverende gespreksvoering toe.

2. Uitvoering

Materialen

- Methodiekhandleiding; uitgebreide beschrijving van BASTA! voor de professionals
- Trainingshandleiding en handleiding coaching tijdens de uitvoering
- BASTA! digitale tool (website) met daarin:
  - Earl-taxatie instrument
  - Instrumenten: Opvoedgesprekken, Kindinstrumenten, Schoolinstrumenten en Buurtinstrumenten, met daarbij per instrument toelichting, handleiding voor het gebruik en theoretische onderbouwing.
  - Plan van Aanpak format.

Locatie en type organisatie

- o Basisvoorziening voor alle kinderen en jongeren
- X Voorziening voor lichte hulp en ondersteuning
- o Gespecialiseerde hulp

BASTA! is een preventieve methode en kan worden uitgevoerd vanuit verschillende organisaties zoals bijvoorbeeld een jeugdhulporganisatie, maatschappelijk werk, jeugd- of wijkteams, door het jongerenwerk(plus) of bijvoorbeeld een GGD. De gemeente kan hen hiervoor opdracht geven. Voorwaarde is dat de BASTA! medewerker in de wijk werkt en preventief te werk kan gaan.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

BASTA! medewerkers hebben een afgeronde hbo-opleiding (Social work, Sociaal maatschappelijk werk, Jongerenwerk plus) of een daaraan gelijkwaardige opleiding.

Een BASTA! medewerker:

- Heeft kennis van en inzicht in de BASTA!-methodiek, in de vorm van een met succes afgeronde training verbonden aan de methodiek.
- Heeft kennis van de aanpak van (jeugd)criminaliteit en de rol van ouders.
- Heeft kennis van de ontwikkelingen binnen de wet- en regelgeving.
- Heeft kennis van de sociale kaart (bijv. strafrecht, jeugdzorg en volwassenenzorg).
- Heeft kennis van orthopedagogiek, ontwikkelingspsychologie en psychopathologie.
- Heeft kennis van en ervaring met systeemgericht-, competentiegericht-, en oplossingsgericht werken.
- Heeft kennis van en ervaring met pedagogisch adviseren.
- Is in staat om een samenwerkingsrelatie met een kind en de ouder(s) tot stand te brengen en deze relatie uit te bouwen tot een vertrouwensband.
- Heeft een sterk analytisch vermogen en kan goed observeren.
- Is in staat om aan te sluiten bij de leefwereld en belevingswereld van kinderen en hun ouder(s); werkt cliëntgericht.
- Is in staat aan te sluiten bij wat goed gaat bij een kind en/of binnen een gezin en deze sterke kanten te versterken; heeft oog voor protectieve factoren.
- Laat prosociaal modelgedrag zien.
- Handelt snel en daadkrachtig.
- Is gericht op effectief hulpverlening.

Kwaliteitsbewaking

1. Om met BASTA! te werken is een scholingstraject verplicht (SKJ-geregistreerd). Deze scholing bestaat uit een driedaagse training en coaching tijdens de uitvoering. De training bestaat uit:
  - Methodisch werken met BASTA! (inclusief werken met de digitale tool (website))
  - Kennen en gebruiken van de Earl: professionele risicotaxatie
  - Systeemgericht werken met de instrumenten
  - Samenwerken met opvoeders/opvoedondersteuning geven

Na de training is het starten met een BASTA! traject verplicht. Er vindt vier keer een coaching sessie tijdens de uitvoering plaats. Na het volledig volgen van deze scholing, wordt de BASTA! medewerker gecertificeerd en kunnen accreditatie punten aangevraagd worden bij het SKJ.

2. JSO organiseert terugkomdagen of werkgroepen voor de BASTA! medewerkers om professionaliteit op peil te houden en nieuwe ontwikkelingen te delen.
3. De BASTA! medewerker werkt met de digitale BASTA! tool. Met een persoonlijke inlogcode komt de medewerker in de tool en wordt de BASTA! medewerker stap voor stap door het werkproces geleid. Wanneer de BASTA! medewerker afwijkt van de systematiek (uitvoering zoals bedoeld) verschijnt een waarschuwing in beeld. Deze wijze van werken stimuleert de BASTA! medewerker om uit te voeren zoals is bedoeld.
4. In de BASTA! methode zitten verschillende werkwijzen die de BASTA! medewerker aanzet tot het werken aan kwalitatief goede hulpverlening:
  - De tool an sich
  - De Earl (voor en nameting)
  - Plan van aanpak
  - Toelichting op alle instrumenten
5. JSO registreert geschoolde BASTA! medewerkers. Wanneer BASTA! langer dan twee jaar niet is uitgevoerd, verwijdt JSO de medewerker uit de lijst van getrainde medewerkers.
6. BASTA! voorziet in een ondersteuningsstructuur voor uitvoerende professionals, waarin de gedragswetenschapper, de teamleider en de ontwikkelaars van JSO een rol hebben. De gedragswetenschapper beoordeelt het plan van aanpak van alle aangemelde kinderen op kwaliteit en integriteit. Teamleiders voeren maandelijks teamoverleg waarin casuïstiek behandeld wordt. JSO biedt een vraagbaak voor het werken met de Earl en de instrumentenboeken.

Randvoorwaarden

Organisatorische randvoorwaarden:

- De organisatie die BASTA! uitvoert, werkt direct samen met de politie en heeft directe contacten in de wijk en op scholen.
- Contact met aangemelde gezinnen kan snel tot stand gebracht worden (binnen 48 uur).
- Er is voldoende tijd om het gehanteerde taxatie-instrument specifiek voor 12-minners met delictgedrag (Earl) toe te passen, zodat een zorgvuldige analyse van de situatie van de 12-minner gemaakt kan worden.
- Gezinnen waar een te zware problematiek speelt, een hoog risico is op recidive of gezinnen in crisis worden snel toegeleid naar gespecialiseerde hulp.
- Er zijn voldoende gekwalificeerde BASTA! medewerkers in dienst om de doelgroep te begeleiden.
- De BASTA! medewerker heeft tijd beschikbaar om de methode uit te voeren

Contextuele randvoorwaarde:

- De partners waarmee wordt samengewerkt (politie, school, lokale organisatie met preventief aanbod, Veilig Thuis, veiligheidshuis, wijkteam, jeugdhulp, specialistische hulp voor volwassenen) zijn op de hoogte van wat BASTA! inhoudt en verbinden zich aan hun (mogelijke) rol als schakel naar, tijdens of na een BASTA! traject.

Implementatie

Wanneer een gemeente vroegsignalering van jonge kinderen met strafbaar gedrag wil realiseren, is een passend implementatieplan van BASTA! in de gemeente belangrijk, want het signaleren van 12-minners is ingewikkeld. De vroegsignalering en melding van 12-minners met delict- of risicovol signaalgedrag, wordt niet vanzelfsprekend gedaan door politie, wijkwerk, scholen, veilig thuis. Onderdelen die in het implementatieplan terugkomen zijn:

1. De gemeente maakt een inschatting van problematiek onder 12-minners (evt. wijkgericht) in samenwerking met politie, gemeentelijke afdelingen Veiligheid, Jeugd en Onderwijs.
2. De gemeente geeft een of meerdere uitvoerende organisaties opdracht om BASTA! uit te voeren. Het initiatief kan ook komen van de uitvoerende organisaties. De opdracht en financiering komt vanuit de gemeente.
3. Aanstellen van een coördinator die vanuit een samenwerkingsverband of organisatie de voorwaarden creëert voor uitvoering. Werkplekken, aanstellen van gedragswetenschappers en BASTA! medewerkers, training en organiseren van voldoende tijd en budget om BASTA! trajecten uit te voeren.
4. Samenwerking met politie, school, Veilig Thuis en welzijnswerk en andere lokale partners organiseren. Afspraken maken over signalering, het maken van meldingen en overdragen van contacten naar uitvoerende organisatie. Het gaat hierbij om werving maar ook om samenwerking in het uitvoeren van interventies tijdens een BASTA! traject.
5. Communicatie en pr voor BASTA!; medewerkers van samenwerkingspartners en stakeholders worden geïnformeerd over wat BASTA! inhoudt en wat er van hen verwacht wordt.
6. Certificering van BASTA! medewerkers.
7. Regelmatige evaluatie binnen de uitvoerende organisatie en met samenwerkingspartners.

Kosten

Een globale inschatting van de kosten wordt hieronder weergegeven. Per gemeente of uitvoeringsorganisatie kunnen de kosten variëren.

Personele inzet

Implementatie

- Inzet gemeente
- Procesbegeleiding door interventie eigenaar
- Coördinatie door uitvoerende organisatie

Dit is sterk afhankelijk van de lokale context en situatie. Voor een basale implementatie zal de tijdsinvestering voor procesbegeleiding en coördinatie minimaal €6.000,- bedragen.

Uitvoering

- Gemiddeld 30 uur (5 à 50 uur) per traject x uurtarief uitvoerende organisatie. Per aanmelding kost de uitvoering gemiddeld €3.000,- ex. Btw. Dit is gebaseerd op de gemiddelde ureninvestering per aanmelding en is inclusief gedragswetenschappelijke ondersteuning, overhead, materiële kosten etc. De exacte kosten zijn afhankelijk van de lokale situatie en organisatie.
- Coördinatie en kwaliteitsbewaking per uitvoerende organisatie, afhankelijk van het aantal trajecten.
- Initiële BASTA! training BASTA! medewerkers (3 dagen), per 10 deelnemers €5.680,- ex. Btw, inclusief materialen (tarief 2020).
- Viermaal coaching volgend op de training, per 10 deelnemers €4.160,- ex. Btw (tarief 2020).
- Jaarlijkse nascholing €3.000,- ex. Btw (tarief 2020) per 10 deelnemers per jaar.
- Landelijke coördinatie en kwaliteitsbewaking €2.000,- ex. Btw (tarief 2020) per 10 BASTA! medewerkers per jaar.

Materiële kosten

- Gebruik BASTA! tool €2.000,- ex. Btw per 10 BASTA! medewerkers per jaar (tarief 2020).

3. Onderbouwing

Probleem

BASTA! richt zich op het voorkomen van (herhaald) strafbaar gedrag bij kinderen jonger dan 12 jaar, ook wel 12-minners genoemd. Wettelijk gezien kan een kind onder de 12 jaar geen delict plegen omdat zij niet strafrechtelijk vervolgd mogen worden. Daarom spreken we hier van delict- en/of signaalgedrag. Delictgedrag bestaat uit het plegen van strafbare feiten zoals bijvoorbeeld diefstal, wapenbezit of vandalisme. Signaalgedrag kan duiden op het gaan plegen van een delict, bijvoorbeeld overlast op straat, antisociaal of agressief gedrag, bedreigen, pesten.

Eenderde van de kinderen die al jong in aanraking komen met de politie, gaat er in de adolescentie in substantiële mate door met het vertonen van delictgedrag als er niet wordt ingegrepen (Van Domburgh, 2009).

In de hoogste klassen van de basisschool vertoont gemiddeld 5 tot 11 procent van alle kinderen in de leeftijd van 9 tot 12 jaar antisociaal/agressief gedrag (signaalgedrag). Uitgaande van een lage schatting komt gemiddeld één op de twintig kinderen uit groep 6 tot en met 8 in aanmerking voor een aanpak 'vroegtijdig signaleren en ingrijpen'. Dit zijn landelijk in groep 6 tot en met 8 zo'n 25.500 kinderen (uitgaande van een schatting van 170.000 kinderen per leerjaar) (Spanjaard 2019).

Beschikbare cijfers laten wel zien dat de meeste kinderen onder de 12 jaar door de politie worden geregistreerd wegens lichte (56%; bijvoorbeeld kleine winkeldiefstal of verbale agressie) tot middelzware (37%; bijvoorbeeld vandalisme of diefstal ter waarde van 5 euro of meer) delicten, terwijl ernstige delicten (zoals woninginbraak en ernstig geweld) zelden voorkwamen (Van Domburgh, 2009).

Van de geregistreeerde kinderen was 15% een meisje. Kinderen uit buurten met een lage sociaal economische status (SES) en kinderen uit steden waren oververtegenwoordigd in de politieregistraties. Binnen de lage SES-buurten werden kinderen met een niet-westerse achtergrond vaker aangehouden (Van Domburgh, 2009; Van den Anel e.a., 2012).

De meerderheid van de kern van criminele adolescenten en volwassenen is als 12-minner begonnen met crimineel gedrag (Vosters 2010, WODC 2019). Daarom is het noodzakelijk om bij beginnend delict/signaal gedrag zorgvuldig te screenen en vroegtijdig jonge kinderen te identificeren die echt risico lopen om te volharden in het delinquent gedrag (Van Domburgh, 2009).

Oorzaken

Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat de ontwikkeling van signaal- en delinquent gedrag bij kinderen wordt beïnvloed door een groot aantal factoren. Deze liggen zowel in het kind zelf (persoonlijke, individuele factoren) als ook in de omgeving van het kind (gezin, school, buurt) (zie bijvoorbeeld Farrington et al, 2017; Van der Laan et al, 2010; Loeber, Slot, & Stouthamer-Loeber, 2008; Koot, 2008).

Als er sprake is van meerdere risicofactoren, neemt het risico toe dat deze kinderen hiermee doorgaan op latere leeftijd en ook overgaan tot high impact crimes (Spanjaard 2019).

Koot (2008) noemt een aantal inzichten die uit onderzoek naar voren zijn gekomen:

- Hoe hoger het aantal risicofactoren waaraan een kind blootgesteld wordt, hoe groter de waarschijnlijkheid dat het kind zich ontwikkelt tot een echte misdadiger.
- Hoe groter het aantal beschermende factoren, hoe groter de kans dat deze het kind zullen beschermen tegen de negatieve invloed van de risicofactoren. Men noemt dit het bufferprincipe.
- Beschermende factoren zijn meestal in potentie aanwezig tijdens de kinderjaren. Het aantal potentiële risicofactoren neemt toe van de kindertijd naar de adolescentie.
- Kinderen die al op heel jonge leeftijd ernstig probleemgedrag vertonen, ontwikkelen zich vaker tot chronische, ernstige en gewelddadige misdadigers dan "late starters".

Bij het erg jonge kind wordt de ontwikkeling voornamelijk beïnvloed door de individuele en de gezinsfactoren. Als het kind wat ouder wordt, komt daar de invloed van leeftijdsgenoten, school en buurt bij. Deze factoren kunnen een risico vormen en de kans op een antisociale ontwikkeling vergroten of kunnen (wanneer ze omgebogen worden) juist bescherming bieden.

Om in BASTA! vast te stellen wat de achterliggende oorzaken zijn (de aard en ernst van de risicofactoren gerelateerd aan (herhaalde) jeugdcriminaliteit bij jonge kinderen), wordt gebruik gemaakt van de Earl: de Early Assessment Risk List (Augimeri e.a. 2009; Levene e.a., 2007) Deze bevat alle relevante risicofactoren, onderverdeeld in drie categorieën: gezin, kind (buurt en leeftijdgenoten) en responsiviteit. Bij het scoren van de items van de Earl, de Early Assessment Risk List (Augimeri e.a. 2009; Levene e.a., 2007, Relevantie EARL juni 2020 akkoord Dr. Corine de Ruiters) identificeren BASTA! medewerkers zowel die factoren waarvan wordt aangenomen dat ze een 'statische' (dat wil zeggen: constante) invloed op de 12-minners hebben, als factoren waarvan wordt aangenomen dat deze een meer 'dynamische' (dat wil zeggen: veranderlijke/ veranderbare). In BASTA! wordt alleen gewerkt aan de dynamische factoren omdat deze het meest veranderbaar zijn.

Risicofactoren in het gezin:

- **Slechte gezinsomstandigheden.** Hieronder verstaat men de sociaaleconomische status en de leefomstandigheden van het gezin.
- **Een gemis aan continuïteit van zorg.** Hierbij kijkt men naar het aantal verzorgers dat een kind heeft gehad, de duur en frequentie van de verstoringen in ouderlijke zorg en hun potentiële effecten op de gehechtheid van kind ten opzichte van de verzorgers.
- **Een gemis aan sociale ondersteuning.** Waarbij men kijkt naar omvang en kwaliteit van het sociale netwerk van het gezin.
- **Stressoren.** Deze beschrijven eenmalige gebeurtenissen, maar ook aanhoudende dagelijkse druk, waardoor het gezin minder goed in staat is om met de dagelijkse omstandigheden om te gaan.
- **Ineffectieve opvoedingsstijl van de ouders.** Hierbij gaat het om ouderlijke vaardigheden zoals supervisie, monitoring, gebruik van discipline, effectieve managementstrategieën.
- **Antisociale waarden en gedrag.** Hierbij kijkt men naar de mate waarin het kind wordt blootgesteld aan antisociaal voorbeeldgedrag en afwijkende gedragshoudingen binnen het gezin of in de directe sociale omgeving.
- Voor meisjes: **Negatieve verzorger- dochter interactie.** Hier gaat het om de kwaliteit van de band en interactie van het meisje met haar belangrijkste verzorger, met de nadruk op de verzorger van dezelfde sekse.

Risicofactoren betrekking hebbend op het kind:

- **Ontwikkelingsproblemen** voor, tijdens en na de geboorte die de vroege cognitieve, neurologische en lichamelijke ontwikkeling van het kind beïnvloed kan hebben.
- **Een vroeg begin van gedragsproblemen,** waarbij een vroeg begin een hoger risico inhoudt.
- **Misbruik/ verwaarlozing/ trauma.** Elke blootstelling van een kind aan deze gebeurtenissen is een risicofactor. De emotionele en lichamelijke consequenties hiervan kunnen namelijk leiden tot antisociaal en gewelddadig gedrag.
- **Hyperactiviteit/ impulsiviteit/ aandachtstekortstoornis.** Dit impliceert namelijk impulscontroleproblemen, waardoor het kind bijvoorbeeld ook moeilijk uit probleemsituaties weg kan lopen.
- **Prettig in de omgang.** Dit refereert aan sociale vaardigheden, interactiestijl, fysieke verschijning en houding. Er wordt gekeken hoe het kind overkomt op volwassenen. (Aan kinderen die niet aardig gevonden worden, geven mensen minder snel het voordeel van de twijfel. Ook worden zij eerder onaardig bejegend).
- **Contact met leeftijdsgenoten (peer-groep).** Contacten die een kind heeft met afwijkende leeftijdsgenoten.
- **Schoolprestaties.** Schoolsucces en of een kind op of beneden klassenniveau functioneert.

- **Buurt.** De karakteristieken van de buurt. Hierbij wordt gekeken of het kind toegang heeft tot antisociale rolmodellen, kansen of instabiliteit bevorderende casuïstiek, of de buurt gevaarlijk en onsamenhangend is in plaats van veilig en kindvriendelijk.
- **Contact met autoriteiten.** Hier wordt gekeken hoe vaak een jongen door zijn eigen misdragingen contact heeft gehad met autoriteitsfiguren zoals politie, beveiliging, brandweer, schoolhoofd en andere significante volwassenen. Bij meisjes valt dit item onder het item “antisociaal gedrag” omdat dit item bij meisjes namelijk niet frequent voorkomt.
- **Antisociale houding.** De mate waarin de houding van een kind een voorkeur voor regel overtredend gedrag laat zien.
- **Antisociaal gedrag.** De mate waarin een kind al betrokken is bij zowel openlijke en heimelijke gedragsproblemen zoals vernieling, vechten, liegen, bedriegen, stelen, vandalisme, brandstichting, spijbelen, weglopen, vijandigheid, tiranniseren en aanranding.
- **Gebrek aan copingvaardigheden.** Hoe goed is een kind in staat om te gaan met problemen thuis, op school en in de buurt.
- Risicofactor Specifiek voor meisjes: **Seksuele ontwikkeling.** Atypische vroege seksuele ontwikkeling en - opvattingen en vroegrijpe seksuele gedragingen kunnen een rol spelen in het ontwikkelingstraject van agressieve meisjes.

Risicofactoren wat betreft responsiviteit:

- **Responsiviteit gezin.** Hier gaat het om de mate waarin ouders mee willen werken in het therapeutische proces. Als gezinnen niet mee willen werken zorgen zij er indirect voor dat hun kind blijvend een groter risico loopt op toekomstig antisociaal gedrag.
- **Responsiviteit kind.** Hier gaat het om de mate waarin het kind bereid is om te participeren in het therapeutisch proces en gemotiveerd blijft om te veranderen en te werken aan het problematische gedrag (Augimeri e.a., 2006; De Ruijter, 2010).

Beschermende factoren

De meest invloedrijke beschermende factoren in de kindertijd zijn het ‘functioneren’ van het gezin (adequate opvoeding, veiligheid in gezin, psychisch evenwicht ouders) en de persoonlijke aanleg van het kind (zelfcontrole, vaardigheden om sociale problemen op te lossen, prosociale/ positieve opvattingen, adequate sociale waarneming, warme en sensitieve trekken, aansluiting bij pro sociale leeftijdgenoten) (Spanjaard 2019). Maar ook hebben beschermende factoren als een prosociale vrijetijdsbesteding, een goede aansluiting op school, voldoende materieel welzijn en een veilige buurt een beschermende invloed op de ontwikkeling van kinderen. De draagkracht in het gezin wordt op deze wijze versterkt.

Draagkracht heeft betrekking op de vermogens van ouders en kinderen om moeilijkheden bij het vervullen van hun taken te incasseren en te verwerken en op de aanwezigheid van beschermende factoren – dat wil zeggen kenmerken van kinderen, ouders, gezinnen en de omgeving die de kans op nadelige effecten van de aanwezige risico’s verkleinen (Hermanns et al. 2005; Prinsen en Koch 2001).

Aan te pakken factoren

BASTA! identificeert alle factoren die het delict-/ signaalgedrag van de 12-minner verklaren.

Door het identificeren en beoordelen van de statische en dynamische factoren met de Earl is het mogelijk de hoogte van het risico op recidive in te schatten.

Door de risicofactoren te selecteren en hoogte van het risico in te schatten wordt er door middel van drie subdoelen gewerkt aan het primaire hoofdoel, dat voorkomen wordt dat kinderen jonger dan 12 jaar delicten gaan plegen of voorkomen dat zij delicten blijven plegen. Deze subdoelen zijn gericht op het verminderen van de dynamische risicofactoren bij de 12-minners en het gezin.

1. de opvoedvaardigheden van de opvoeder(s) zijn versterkt;
2. de handelingsalternatieven van kinderen zijn vergroot;
3. aanbod vanuit de school, buurt en sociale contacten zijn benut.

Een bijkomstig effect van BASTA! is dat de veiligheid in het publieke domein wordt vergroot. Door jonge kinderen die overlast op straat veroorzaken, vroegtijdig te signaleren en door middel van de Earl de

risicofactoren in kaart te brengen die ook gerelateerd zijn aan het gedrag op straat, wordt er direct gewerkt aan het vergroten van de veiligheid in het publieke domein.

Verantwoording

De methodiek BASTA! is gebaseerd op de *What Works*-principes (Gendreau, Cullen & Bonta, 1994; McGuire & Priestley, 1995; Andrews, 1995). De *What Works* criteria bieden algemene richtlijnen voor diagnose, risicomanagement en begeleiding van kinderen en hun sociale systeem en maken op theoretische gronden de effectiviteit van de ontwikkelde aanpak aannemelijk. Grootschalige evaluaties en meta-studies hebben een aantal voorwaarden of beginselen aan het licht gebracht, waaraan interventies gericht op het voorkomen of bestrijden van delinquent gedrag idealiter moeten voldoen om resultaat te geven (zie bijvoorbeeld Menting, Albrecht & Orobio de Castro, 2015; De Lange, Matthys, Foolen, Addink, Oudhof, & Vermeij, 2014; Foolen, Ince, De Baat & Daamen, 2013; Loeber et al, 2008).

Het risicoprincipe: stelt aan de orde wie er behandeld of begeleid moet worden. Om risico's goed in te kunnen schatten dient gebruik gemaakt te worden van een goed, wetenschappelijk onderbouwd instrument, waarin naast risicofactoren ook beschermende factoren worden geïnventariseerd. BASTA! maakt gebruik van de Early Assessment Risk List: Earl (Augimeri et al, 2001; Levene et al, 2001).

Het behoefteprincipe: de begeleiding moet zich richten op behoeften die de kans op recidive vergroten (de criminogenic needs: kenmerken of omstandigheden die bijdragen aan delictgedrag (Vogelvang, 2005)). Het gehanteerde taxatie-instrument Earl besteedt aandacht aan deze factoren.

Het responsiviteitsprincipe: de begeleiding moet zijn afgestemd op de individuele eigenschappen van het kind en zijn omgeving. Deze worden eveneens vastgesteld met het taxatie-instrument (Ruiter, C. de, Hildebrand, M., & Ligthart, L. 2010).

Behandelintegriteit: de begeleiding moet op de bedoelde wijze worden uitgevoerd (De Ruiter & Hildebrand, 2005). BASTA! voorziet in een ondersteuningsstructuur voor uitvoerende professionals, waarin de gedragswetenschapper, de teamleider en de ontwikkelaars van JSO een rol hebben. De gedragswetenschapper beoordeelt het plan van aanpak van alle aangemelde kinderen op kwaliteit en integriteit. Teamleiders voeren maandelijks teamoverleggen waarin casuïstiek behandeld wordt. JSO biedt een vraagbaak voor het werken met de Earl en de instrumentenboeken.

Het professionaliteitsprincipe: stelt eisen aan degenen die de begeleiding uitvoeren. Medewerkers moeten voldoende professioneel zijn om te kunnen taxeren welke criminogene factoren problematisch zijn bij een kind en welke methoden en instrumenten hierbij al dan niet aansluiten. Daartoe ontvangen BASTA! medewerkers aanvullende functiescholing van ten minste acht dagdelen.

Het eigen-contextprincipe betreft de plaats waar de interventie en de bijbehorende instrumenten worden ingezet. In het geval van het BASTA! gebeurt dit in de natuurlijke omgeving van het kind: het gezin, de school en de buurt. De directe omgeving van kinderen wordt in de werkwijze BASTA! bij de uitvoering betrokken: ouders, leerkrachten, buurtbewoners en leeftijdgenoten worden aangesproken.

Uit de literatuur zijn de volgende specifiek werkzame factoren voor de doelgroep van BASTA! naar voren gekomen:

Systeemgerichtheid: instrumenten worden ingezet op de vier levensdomeinen. Hierdoor richt de methode zich tegelijkertijd op kind, gezin en sociale omgeving (school, buurt, familie) (Spanjaard 2019). BASTA! is een systeemgerichte benadering waarbij aandacht is voor risico- en beschermende factoren op diverse niveaus (kindniveau, opvoedingsniveau, schoolniveau en buurtniveau) is effectiever dan een enkelvoudige benadering (zie o.a. Ferwerda et al., 1996; Lipsey & Derzon, 1998; Junger-Tas, 1996; Kumpfer et al., 1996; Van Leerdam et al., 2003; Loeber, 1998; Van der Steege, 2007). BASTA! zet in op het trainen van opvoedingsvaardigheden van ouders in combinatie met vaardigheidstraining van kinderen (Losel & Beelman, 2003; McCart, Priester, Davies & Azen, 2006; Boendermaker & Ince, 2010).

Onderbouwde risicotaxatie: BASTA! start met een zorgvuldige analyse en maakt gebruik van een gevalideerd taxatie-instrument dat past bij jonge kinderen (Spanjaard, 2019) Het risicotaxatie-instrument Earl is een statistisch significante voorspeller van toekomstig delictgedrag, waardoor de juiste beïnvloedbare factoren worden behandeld (zie Koegl, Farrington & Augimeri, 2009; Bardick & Bernes, 2008; Hrynkiw-Augimeri, 2005; Augimeri, Koegl, Ferrante & Slater, 2006; Enebrink, Langstrom & Gumpert, 2006; Enebrink, Langstrom, Hulten & Gumpert, 2006).

Vroegtijdig ingrijpen: BASTA! richt zich op de eerste tekenen van probleemgedrag en op veranderbare factoren, zoals gebrek aan pedagogische vaardigheden van ouders (zie o.a. Junger-Tas & Slot, 2001). Bij delictgedrag onder 12-minners verkleint deze aanpak de kans op het ontwikkelen van een criminele carrière (Bol, 2002; Loeber et al, 2010).

Aansluiting en op maat/ gedrag en cognitieve interventies: Op basis van aangegeven kritieke items in de Earl, selecteert het digitale werkplansysteem (de tool) van BASTA! de instrumenten (hulpaanbod) die passen bij de beïnvloedbare factoren. De BASTA! medewerker kan met het gezin samen een keuze maken uit de instrumenten (Spanjaard, 2019) Gedrag en cognitie: BASTA! combineert gedragsgerichte en cognitieve instrumenten (Sukhodolsky et al, 2004; Taylor & Biglan, 1998; McCart et al, 2006, Boendermaker & Ince, 2008).

Ambulant en thuis: de BASTA! medewerker werkt ambulant en bezoekt de gezinnen in de dagelijkse leefomgeving (Jakobs, 1999; Van der Steege, 2007, Spanjaard 2019). BASTA! werkt zoveel mogelijk ambulant bij het gezin thuis. Het gaat erom dat gewerkt wordt aan oplossingen waar ze zijn ontstaan.

Relatie voorop: De begeleiding wordt zo veel mogelijk uitgevoerd door één persoon, opdat het gezin een vertrouwensrelatie kan opbouwen (Jakobs, 1999). BASTA! kenmerkt zich door een persoonlijke benadering en neemt de tijd die nodig is om een kind en het gezin te betrekken (Verwey-Jonker Instituut, 2012). Een hoopgevende en motiverende werkhouding biedt vertrouwen en veiligheid en vergroot de effectiviteit Nederlands Jeugdinstituut, 2013; Wolf (2016). Bastamedewerkers hebben een anti-criminele (niet veroordelende) houding en voorbeeldfunctie.

In het onderzoek van Spanjaard (2019) worden aanvullend nog onderstaande werkzame ingrediënten genoemd die geïntegreerd zijn in BASTA!.

Activeren en eigenaarschap. Het werken met de Earl zorgt dat ouders en kinderen gekend worden in de planningsfase. BASTA! medewerkers gaan pas aan de slag met het werkplan als ouders en het kind achter de doelen en de werkwijze staan (richtlijn 'Samen met ouders, en jeugdige. Nederlands jeugd Instituut, 2018)

Positieve benadering. BASTA werkt met het opvoedvaardigheden spel, waarin met ouders geselecteerd wordt waar de opvoeder goed in is en welke vaardigheden versterkt kunnen worden. De instrumenten voor kinderen zijn gericht op het positief waarderen van ontwikkeling.

Opvoedvaardigheden van ouders worden getraind. In de vorm van een spel wordt met ouders bekeken welke opvoedvaardigheden getraind kunnen worden. De opvoedgesprekken bieden de BASTA! medewerkers de basis om dit op een effectieve wijze uit te voeren.

Integraal en stap voor stap. Om het geleerde te onthouden en toe te passen oefenen kind ouder door middel van voordoen, stappen bespreken en feedback. Kind en ouders worden gestimuleerd om tegelijkertijd in de verschillende leefdomeinen aan eenzelfde doel te werken.

Verantwoording van de Earl

De Earl is in Canada ontwikkeld en uitgetest en is onderdeel van SNAP (Stop Now And Plan), een programma om kinderen en ouders te helpen om hun gedrag te reguleren door hen ertoe te zetten te stoppen, te denken, en positieve alternatieven te plannen in plaats van direct impulsief te reageren (<http://stopnowandplan.com>). De Earl is ontwikkeld om toekomstig antisociaal gedrag te kunnen

voorspellen bij jongens en meisjes tot 12 jaar. In Canada en Zweden is onderzoek gedaan naar de Earl voor jongens en meisjes. Dit onderzoek laat zien dat:

1. Earl-scores het criminele gedrag van kinderen voorspellen;
2. Naarmate de Earl-score toeneemt, de kans op ernstige overtredingen toeneemt;
3. De Earl toekomstig delictgedrag beter voorspelt dan een ongestructureerde risico-evaluatie door professionals (zie Koegl, Farrington & Augimeri, 2009; Bardick & Bernes, 2008; Hrynkiw-Augimeri, 2005; Augimeri, Koegl, Ferrante & Slater, 2006; Enebrink, Langstrom & Gumpert, 2006; Enebrink, Langstrom, Hulten & Gumpert, 2006).

De Earl is opgedeeld in drie domeinen: gezin, kind en responsiviteit. Bij de 'items betrekking hebbend op het gezin' gaat het voornamelijk om de vraag in hoeverre het kind adequaat wordt verzorgd en opgevoed en de mate waarin er spanningen zijn in het gezin. De 'items betrekking hebbend op het kind' richten zich op de mate waarin het kind ontwikkelingsproblemen heeft, er sprake is van misbruik of trauma, hyperactiviteit, impulsiviteit of aandachtstekortstoornis. Ook richten deze items zich op de manier waarop het kind omgaat met anderen, contact met leeftijdgenoten, schoolprestaties, antisociale houding en gedrag en copingvaardigheden. Bij de 'responsiviteit items' ligt de nadruk op het vermogen van het kind en het gezin om gebruik te maken van de geboden interventie (De Ruiter, Hildebrand & Ligthart, 2010). De items van de Earl zijn gekoppeld aan instrumenten op vier verschillende domeinen: het gezin, het kind, de school en de buurt. Instrumenten in de verschillende domeinen versterken elkaar en zorgen er zo voor dat gedragsverandering bij kind en ouders beklijft (zie bijvoorbeeld Loeber et al., 2010; Koot, 2008).

De Earl is geschikt om te bepalen welke informatie nog verzameld moet worden en om mogelijke risico-interventies vast te stellen. Van het taxatie-instrument bestaat een versie voor zowel jongens als meisjes.

De uitkomst van de Earl is leidend voor de beslissing of een gezin in aanmerking komt voor begeleiding vanuit BASTA!, of dat andere hulp meer geëigend is. Bovendien stuurt de uitkomst van de Earl de inhoudelijke invulling van de begeleiding door BASTA!, welke instrumenten /interventies worden ingezet per domein, gekoppeld aan een specifiek Earl item.

Verantwoording aanpak door middel van de instrumenten

Omdat de risicofactoren zowel in het kind, in de gezinsomgeving, de school als de gemeenschap kunnen liggen is het nodig om met een breed pakket aan interventies/instrumenten voor elk van deze domeinen te komen om de omstandigheden waarin kinderen opgroeien te optimaliseren (Jonkman, van Yperen & Prinsen, 2010). Toepassing van de Earl en werken met de daaraan gekoppelde instrumenten garandeert dat BASTA! werkt met duidelijke doelen en op de juiste plek, op het juiste moment en met de juiste instrumenten intervenueert. Uitvoering van instrumenten vindt plaats op vier domeinen:

1. Kind (waaronder de relatie met leeftijdgenoten)
2. Ouder(s)
3. School
4. Buurt

De keuze van BASTA! om te interveniëren op vier domeinen, wordt versterkt door Jonkman e.a. (2010). Zij noemen vier werkzame ingrediënten voor preventieprogramma's om crimineel gedrag of verergering hiervan te voorkomen:

- Activiteiten die direct op kinderen gericht zijn.
- Het ondersteunen van ouders en gezinnen.
- Activiteiten gericht op belangrijke anderen in de omgeving van het kind (met de nadruk op leeftijdgenoten en leerkrachten).
- Activiteiten gericht op de school, de buurt en het land.

Om ontwikkeling van delinquent gedrag bij jonge kinderen en/of recidive te voorkomen, intervenueert BASTA! daarom op vier verschillende niveaus waar risico factoren voorkomen: het kind, het gezin (opvoedingsvaardigheden van ouders), school en de buurt (inclusief leeftijdgenoten). Aan de hand van de uitkomsten van risicotaxatie-instrument Earl worden instrumenten en werkvormen ingezet die de

opvoedingsvaardigheden van ouders versterken, kinderen inzicht geven in hun eigen gedrag en hen handelingsalternatieven aanleren en worden lokale beroepskrachten ondersteund in hun aanpak

Verantwoording per domein

Gezinsfactoren

Bij het jonge kind zijn de beschermende factoren met de meeste invloed, het gezin en de persoonlijke aanleg van het kind. De persoonlijke aanleg van het kind is een gegeven, waarmee zo goed mogelijk moet worden omgegaan door vooral de ouders. Daarom kan bij jonge overlastgevende kinderen het beste worden geïnvesteerd in het versterken van beschermend opvoedingsgedrag van de ouders, zoals uitoefenen van toezicht, het stellen van grenzen, positieve correctie, consequente disciplineren, ingrijpen als kinderen met verkeerde vrienden omgaan (Patterson, 1982).

Er blijkt eveneens een verband te bestaan tussen tekortschietend opvoedingsgedrag en de ontwikkeling van crimineel gedrag. Dit tekortschietend opvoedingsgedrag is beïnvloedbaar. Gezinsfactoren blijken bij de beste voorspellers van recidive te behoren (Cottle, Lee & Heilbrun, 2001). Daarom is het belangrijk om ouders te betrekken bij het voorkomen en behandelen van antisociaal probleemgedrag van 12-minners (Vosters, 2010; Junger-Tas, 1996). Uit onderzoek blijkt dat de uitkomsten van het trainen van kinderen onder de 12 jaar beter zijn als dit gecombineerd wordt met het trainen van de opvoedingsvaardigheden van de ouders (N. Foolen, N., Daamen, W. 2013; Kazdin, 1997). Vooral een combinatie van het trainen van de opvoedingsvaardigheden van ouders en het trainen van zelfcontrolevaardigheden van het kind leidt tot vermindering van gedragsproblemen (Behan & Carr, 2000; Bennet & Gibbons, 2000; Brosnan & Carr, 2000, Chorpita, Yim, Donkervoet e.a., 2002, Lipsey, Landberger & Wilson, 2007; Sukhodolsky, Kassinove & Gorman, 2004). Dit is een veelvoorkomende combinatie binnen BASTA!

BASTA! biedt ouders opvoedgesprekken, gebaseerd op vijf opvoedingsvaardigheden die een belangrijke rol spelen bij het voorkomen van antisociaal gedrag en/of jeugdcriminaliteit (Patterson, 1982). De vaardigheden die het betreft zijn:

1. Ouderlijke betrokkenheid tonen;
2. Positieve bekrachtiging gebruiken;
3. Problemen kunnen oplossen;
4. Discipline handhaven; en
5. Effectief kunnen monitoren of toezichthouden.

De technieken die de BASTA! medewerkers in de opvoedgesprekken gebruiken zijn:

- De ouders stimuleren kennis, gevoelens en ervaringen uit te wisselen met de BASTA! medewerker;
- De ouders informeren over en aanleren van opvoedingsvaardigheden van Patterson;
- Empowerment: positief bekrachtigen van wat ouders al goed doen;
- Ouders motiveren de opvoedings- of ontwikkelingsproblemen waar zij mee te maken hebben aan te pakken;
- Ouders bewust maken van opvoedend handelen;
- Bekrachtigen van de competenties die de ouders al in huis hebben;
- Vergroten van de competenties die de ouders al in huis hebben;
- Ouders motiveren om (intensievere of andersoortige) hulp te aanvaarden;
- Het ter sprake brengen van het strafbare feit dat het kind heeft gepleegd en samen met de ouders zoeken naar mogelijkheden om recidive te voorkomen.

Deze technieken sluiten aan bij inzichten uit de literatuur over effectiviteit van verandering in het interactiepatroon tussen ouder(s) en kind (zie bijvoorbeeld N. Foolen, N., Daamen, W. 2013; Kazdin, 1997; Berger, 2006; Taylor & Biglan, 1998) en zijn gebaseerd op onder andere de systeembenadering, het competentiemodel en leertheoretische principes. Op basis van de systeembenadering, bieden de opvoedgesprekken ouders inzicht in de manier waarop hun gedrag het gedrag van hun kinderen beïnvloedt en vice versa (Albrecht & Van Vugt, 2003). Het competentiemodel biedt handvatten voor het analyseren van relevante opvoedvaardigheden die al aanwezig zijn en vaardigheden die ouders nog moeten ontwikkelen

(Berger & Spanjaard, 1996). Aan de hand van leertheoretische principes worden nieuwe vaardigheden aangeleerd, reeds aanwezige vaardigheden gericht ingezet, stressoren verlicht en beschermende factoren vergroot of geactiveerd (Van Vugt & Berger, 1999).

Kindfactoren

De Earl identificeert zowel statische als dynamische risicofactoren op kindniveau. BASTA! biedt interventies die gekoppeld zijn aan de dynamische risicofactoren hyperactiviteit, prettig in de omgang, omgang met leeftijdgenoten, contacten met autoriteiten, antisociale houding, antisociaal gedrag en copingvaardigheden. De interventies zijn erop gericht het kind inzicht te geven in het eigen gedrag en denkpatronen en het handelingsalternatieven aan te leren. Per item van de Earl zijn er verschillende instrumenten die de BASTA! medewerker kan aanbieden aan het kind, afhankelijk van leeftijd, geslacht en etnische achtergrond. De instrumenten zijn gebaseerd op cognitief gedragstherapeutische inzichten, een effectieve aanpak voor kinderen met milde of gematigde gedragsproblemen (Sukholdolsky et al, 2004). Voorbeelden van instrumenten zijn: de gevoelsthermometer, rollenspellen, oefenen met nee zeggen, omgaan met conflicten en gesprekstechnieken. Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van voordoen, rollenspel en huiswerkopdrachten: technieken waarvan is aangetoond dat zij de effectiviteit van de interventie vergroten (Sukhodolsky et al, 2004). Onderzoek wijst uit dat vaardigheidstraining, al dan niet in combinatie met gevoelens leren herkennen en het versterken van probleemoplossend vermogen en interventies die gericht zijn op het vergroten van zelfcontrole, het beste werken bij het verminderen van agressief en probleemgedrag. Het trainen van probleemoplossende vaardigheden werkt goed voor het verminderen van gevoelens van boosheid en woede (Sukhodolsky et al, 2004; Boendermaker & Ince, 2008, 2010; Piquero, Jennings & Farrington, 2010;).

Schoolfactoren

Uit onderzoek is gebleken dat multimodale interventies waarbij naast het kind en de ouders ook leerkrachten betrokken worden, effectiever zijn dan programma's die zich richten op één van deze doelgroepen (Bastiaanssen, Veerman & De Mey, 2011; Brestan & Eyberg, 1998, Chorpita ea, 2002; Lipsey & Wilson, 1998). Dit geldt vooral voor interventies met een preventieve doelstelling, zoals BASTA! (Petrosino, Turpin-Petrosino & Guckenburger, 2010). De Earl identificeert eveneens factoren die verband houden met de schoolomgeving. Het gaat om de kindfactoren hyperactiviteit/ impulsiviteit/ aandachtsstoornis, prettig in de omgang, relaties met leeftijdgenoten, schoolprestaties, contacten met autoriteiten, antisociale houding, antisociaal gedrag en copingvaardigheden. Bovendien heeft school inzicht in de responsiviteit van het kind. BASTA! medewerkers hebben, mits zij daarvoor toestemming krijgen van de ouders, contact met de leerkracht. Indien noodzakelijk ondersteunen zij de leerkracht door op de individuele problematiek van het kind toegesneden instrumenten aan te reiken, die de leerkracht kan toepassen in de groep.

Buurtfactoren

Bij kinderen met delinquent gedrag is vaak sprake van risicofactoren in de woonomgeving (Boendermaker & Ince, 2008). Bekende risicofactoren zijn de aanwezigheid van antisociale jongeren, hoge criminaliteit in de buurt, negatieve rolmodellen (Van Hee, 2007) en gebrek aan sociale controle (Flap & Volker, 2005). Gebrek aan publieke opvoeding kan leiden tot agressie en criminaliteit (De Winter, 2011). BASTA! zet in op versterking van bestaande formele en informele structuren in buurten en wijken. Onderzoek wijst uit dat het betrekken van belangrijke andere personen in de omgeving van het kind en het gezin effectief is (Vance, J.V 2018) Van der Zeijden & Diephuis, 2011; Brestan & Eyberg, 1998; Chorpita ea, 2002; Lipsey & Wilson, 1998). Ouders worden gemotiveerd meer gebruik te maken van laagdrempelige nulde- en eerstelijns voorzieningen. In het opvoedgesprek 'Sociale steun en tools voor ouders' bespreekt de BASTA! medewerker dat hulp of steun vragen bij de opvoeding heel gewoon is en geeft op basis van de lokale/ regionale sociale kaart praktische tips waar ouders met welke vragen terecht kunnen. Kinderen worden gestimuleerd om te participeren in activiteiten van sportclubs, Brede School, buurtwerk en welzijnswerk. De BASTA! medewerker is goed op de hoogte van het lokale activiteiten- en voorzieningenaanbod en verwijst actief door. De BASTA! medewerker kan het huiswerk voor kinderen en/of ouders benutten om hen te laten participeren in activiteiten. Soms gaat de BASTA! medewerker een eerste keer mee met een kind of de ouder. Indien nodig kan de BASTA! medewerker ouders ondersteunen bij een aanvraag bij gemeentelijke sportstimuleringsfondsen. Kinderen kunnen door mee te doen aan deze activiteiten in contact komen met prosociale rolmodellen (leeftijdgenoten en volwassenen) en gedragsalternatieven aangereikt krijgen. Indien noodzakelijk kan de BASTA!

medewerker personeel van nulde- en eerstelijns voorzieningen aanwijzingen geven voor het omgaan met het betrokken kind.

4. Onderzoek

Onderzoek naar de uitvoering

1. Interventies voor vroegtijdige voorkoming van ernstige criminaliteit 2019

- a. Een inventariserend onderzoek naar interventies gericht op jonge nog niet strafbare kinderen met ernstig agressief en/of antisociaal gedrag met het oog op het voorkomen dat zij zich ontwikkelen tot plegers van High Impact Crime. Han Spanaard, 2019
- b. Spanjaard deed een inventariserend onderzoek naar acht interventies gericht op jonge nog niet strafbare kinderen met ernstig agressief en/of antisociaal gedrag in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- c. Uit dit onderzoek bleek welke elementen van BASTA! werkzaam zijn en de effectiviteit van de methodiek vergroten en wat er nog verbeterd kan worden. De uitkomsten van dit onderzoek zijn verwerkt in de handleiding van BASTA!, de digitale tool, het scholingsprogramma van BASTA! en uiteindelijk in de onderbouwing van dit werkblad.

2. Evaluatieonderzoek BASTA! 2019-2020

- a. Evaluatieonderzoek BASTA! Hanzon & Van Veluw, JSO, 2020
- b. Dit evaluatieonderzoek heeft plaats gevonden in de periode van september 2019 tot en met mei 2020. Hanzon & Van Veluw voerden een procesevaluatie uit van BASTA! welke uitgevoerd wordt in vier gemeenten
Doel van dit onderzoek was om aanknopingspunten te vinden om de aanpak van BASTA! verder te versterken en beter toepasbaar te maken in de praktijk. Het onderzoek bestond uit een combinatie van:
  - o Literatuurstudie;
  - o Evaluatiesessies met een werkgroep van zeven BASTA! medewerkers van de vijf uitvoerende organisaties;
  - o Groepsinterviews met in totaal 22 BASTA! medewerkers
  - o Interviews met 20 gezinnen. De gezinnen die meededen, waren op dat moment in een BASTA! traject of hadden deze onlangs afgerond en zijn geselecteerd door de BASTA! medewerkers. Aan de hand van een topic list zijn zij telefonisch of face-to-face geïnterviewd door de BASTA! medewerker.
  - o Enkele interviews met ontwikkelaars van de Earl en een wijkagent.
  - o Analyse van de monitorgegevens van de BASTA! website (de door BASTA! medewerkers gebruikte tool)
  - o Inventarisatie van de instrumentenkast om deze te kunnen updaten.
- c. Op basis van de resultaten uit het evaluatieonderzoek zijn conclusies getrokken die gaan over de instroom en samenwerking, instrumenten binnen de methode, de uitvoering van de methode in de praktijk en de werkzame factoren en onderbouwing.

Instroom bij BASTA!: De instroom is laag gezien de aantallen die genoemd worden in de recente literatuur. Het motiveren van professionals en/of ouders voor een BASTA! traject wordt als lastig ervaren. De samenwerking in de wijk met politie, veilig thuis, maar ook buurtwerk, jeugdwerk en andere organisaties kan sterker georganiseerd worden teneinde meer aanmeldingen te realiseren maar ook voor de toepassing van interventies tijdens een BASTA! traject.

Risicotaxatie instrument: Zowel BASTA! medewerkers als gezinnen ervaren het Earl taxatie-instrument als zeer waardevol. Dit blijkt ook uit de gesprekken met ontwikkelaars van het instrument. Van belang is wel dat deze aangevuld wordt met een extra kolom waarbij meer aangezet wordt tot het geven van een toelichting. BASTA! medewerkers geven aan dat zij behoefte hebben aan

meer flexibiliteit (kunnen ‘surfen’) in het gebruik van de online tool en het overzichtelijker weergeven van de instrumenten.

Integriteit van BASTA! methodiek: BASTA! medewerkers ervaren dat zij regelmatig tijd te kort komen met de 30 uur die zij beschikbaar hebben voor een traject. Het zou helpend zijn als de digitale tool meer ondersteunend is aan het gericht inzetten van enkele korte en passende instrumenten. Waar nodig en wenselijk kan vervolgens verdieping gezocht worden in meer uitgebreide instrumenten. Ook kan in de training voor medewerkers meer aandacht gevraagd worden voor het slim en efficiënt inzetten van de methode binnen de gestelde tijd. Gekeken naar de uitvoering volgens plan blijkt dat niet altijd alle fasen stap voor stap worden uitgevoerd door de medewerkers, maar deze meer op basis van het eigen inzicht van de professional inzetten. Dat blijkt ook uit de interviews die met gezinnen gehouden zijn. De Earl-taxatie wordt nagenoeg altijd gebruikt. Regelmatig wordt vooral vroegsignalering uitgevoerd door het inzetten van de Earl-taxatie of doorverwijzen omdat er al hulp in het gezin is. In die gevallen wordt BASTA! niet als totaal traject ingezet. Tot slot blijkt uit de interviews met gezinnen dat de instrumenten die ingezet worden zich vooral richten op het kind en in de tweede plaats is er aandacht voor ouders en school. De buurt en vrije tijd komen minder vaak aan bod.

Uit de literatuurstudie blijkt dat de theoretische onderbouwing van de methodiek nog grotendeels kloppend is. De wetenschappelijke inzichten omtrent de risicofactoren en beschermende factoren zijn niet dusdanig veranderd dat grote veranderingen in de BASTA! methodiek noodzakelijk zijn.

Aanpassingen in de aanpak van BASTA! die gedaan zijn naar aanleiding van het onderzoek:

1. Aanpassing van de handleiding
  - Inhoudelijke aanpassingen op basis van de conclusies (zie conclusies hieronder)
  - Update naar actuele situatie in het jeugdveld en nieuwe samenwerkingspartners
  - Aanpassingen aan taal en aanpak n.a.v. recente *what works* inzichten
  - Aanpassingen in het methodisch werken n.a.v. recente *what works* inzichten
2. Aanpassing van de digitale tool;
  - Extra kolom met toelichting in Earl.
  - Meer flexibiliteit in gebruik van de tool: kan vrijelijk surfen door de tool. Anderzijds zijn er meer pop-ups waarmee men wordt aangemoedigd onderdelen in te vullen en toelichting te geven.
  - Een getrapte weergave van de instrumenten, waarbij eerst de meest gebruikte en eenvoudig in te zetten instrumenten getoond worden. Vervolgens kan doorgeklikt worden naar instrumenten met meer verdieping en in de derde plaats kunnen instrumenten worden die maar af en toe worden ingezet en bijvoorbeeld vragen om de aanschaf van extra materiaal. BASTA! medewerkers komen vanuit het plan van aanpak bij enkele korte en passende instrumenten. Waar nodig en wenselijk kan vervolgens verdieping gezocht worden in meer uitgebreide instrumenten
  - Instrumenten die verouderd of niet meer passend zijn, zijn verwijderd of aangepast.
3. Aanvulling van de training voor BASTA! medewerkers
  - In de training is meer aandacht voor het slim en efficiënt inzetten van de methode binnen de gestelde tijd en de ondersteuning die de digitale tool daarbij biedt. Medewerkers worden gestimuleerd om gemiddeld 3 à 4 instrumenten in te zetten per Earl-item en overlap te zoeken.
  - Meer aandacht voor het inzetten van instrumenten gericht op de buurt en vrije tijd.
4. Versterking van de lokale implementatie
  - Verbetering van het implementatieplan voor de lokale implementatie, waarbij BASTA! in een bredere context bekend wordt en sterker ingebed binnen (reeds bestaande) samenwerkingsrelaties.

3. Onderzoek JPT 12 min 2012

- a. Onderzoek JPT 12 min, Geeske Hoogenboezem, JSO, 2012
- b. Deze procesevaluatie is uitgevoerd in de periode april 2012 tot en met mei 2013. Alle 104 cases die aangemeld zijn bij JPT-12 (nu BASTA!) in Zuid Holland en Haaglanden zijn gemonitord. Met 45 kinderen is een begeleidingstraject gestart. Er is een procesevaluatie uitgevoerd, de resultaten van de trajecten zijn in beeld gebracht en er heeft een tevredenheidsmeting plaatsgevonden.
- c. De procesevaluatie wijst uit dat BASTA! de beoogde doelgroep bereikt en dat de interventie effectief geïmplementeerd is. Analyse van de resultaten laat zien dat de situatie in de gezinnen na het begeleidingstraject verbeterd is. Er is een voor- en een nameting gedaan met een significant verschil: de situatie in gezinnen die begeleid zijn is bij de nameting verbeterd ten opzichte van de voormeting. Een kleine groep ouders (18) heeft toestemming gegeven voor deelname aan het tevredenheidsonderzoek. Het tevredenheidsonderzoek is uitgevoerd met behulp van de T-toets. Ouders geven de begeleiding door BASTA! gemiddeld een 8. Het onderzoek wijst uit dat ouders nog onvoldoende betrokken worden bij de BASTA! trajecten. Aanbeveling is dat ouders meer betrokken worden bij het opstellen van het plan van aanpak. In het plan van aanpak kan nog nadrukkelijker aandacht besteed worden aan het versterken van opvoedingsvaardigheden van ouders. Ten slotte dienen doelen in het plan van aanpak SMART geformuleerd te worden en afgestemd met de ouders.

4. Tevredenheidsmeting Zuid-Holland Zuid 2009

- a. Tevredenheidsmeting Zuid-Holland Zuid, Jeugd Preventie Team, Kroeze, 2009
- b. Een cliënttevredenheidsonderzoek onder ouders en jongeren die een begeleidingstraject aangeboden kregen door het Jeugd Preventie Team (JPT) Zuid-Holland Zuid. JPT, zoals BASTA! toen heette richt zich op jongeren van 12 tot 16 jaar. JPT werkt vanwege de hogere leeftijd van de doelgroep met andere instrumenten dan BASTA!, maar kent de volgende overeenkomsten met BASTA!: systeemgerichtheid, vroegtijdig ingrijpen, outreachend werken, combineren van gedragsgerichte en cognitieve instrumenten en een persoonlijke benadering. In de beschrijving van de uitkomsten is niet gedifferentieerd naar de leeftijd van de respondenten. Er zijn 42 vragenlijsten verspreid onder jeugdigen en 41 onder ouders. Het gaat om de C-toets, aangevuld met instellings specifieke stellingen. Voor de jeugdigen lag de respons op 66,7%.
- c. Zowel de jeugdigen als de ouders zijn tevreden tot zeer tevreden over de hulpverlening van het JPT. Ze zijn tevreden over het contact met de medewerkers, de deskundigheid van de medewerkers en de informatie die ze krijgen van het JPT. Ook over het verloop van de hulp, het doel en het resultaat van de hulp zijn jeugdigen en ouders tevreden. Jeugdigen geven het JPT een 8 en ouders een 8,6.

5. Samenvatting Werkzame elementen

De methodiek BASTA! is gebaseerd op de *What Works*-principes:

- *Het risicoprincipe*: stelt aan de orde wie er behandeld of begeleid moet worden.
- *Het behoefteprincipe*: de begeleiding moet zich richten op behoeften die de kans op recidive vergroten
- *Het responsiviteitsprincipe*: de begeleiding moet zijn afgestemd op de individuele eigenschappen van het kind en zijn omgeving.
- *De behandelintegriteit*: de begeleiding moet op de bedoelde wijze worden uitgevoerd
- *Het professionaliteitsprincipe*: stelt eisen aan degenen die de begeleiding uitvoeren

Aansluitend op de *What Works*-principes zijn vanuit het onderzoek van Spanjaard de volgende werkzame elementen geïntegreerd in BASTA!

1. **Risicotaxatie.** BASTA! start met een zorgvuldige analyse en maakt gebruik van een gevalideerd taxatie-instrument dat past bij jonge kinderen.
2. **Aansluiting en op maat.** Op basis van aangegeven kritieke items in de Earl selecteert het digitale werkplansysteem (de tool) van BASTA! de instrumenten (hulpaanbod) die passen bij de beïnvloedbare factoren. De BASTA! medewerker kan met het gezin samen een keuze maken uit de instrumenten.
3. **Hoopgevend en motiverend.** Motiverende gespreksvoering, aansluiten en veiligheid zijn belangrijke ingrediënt van de interventie BASTA!
4. **Relatie voorop.** Het opbouwen van een goede relatie tussen kinderen en ouders en de BASTA! medewerker is binnen BASTA! essentieel. BASTA! medewerkers hebben een anti-criminele (niet veroordelende) houding en voorbeeldfunctie.
5. **Activeren en eigenaarschap.** Het werken met de Earl zorgt dat ouders en kinderen gekend worden in de planningsfase. BASTA! medewerkers gaan pas aan de slag met het werkplan als ouders en het kind achter de doelen en de werkwijze staan.
6. **Instrumenten worden ingezet op de vier levensdomeinen.** Hierdoor richt de methode zich tegelijkertijd op kind, gezin en sociale omgeving (school, buurt, familie).
7. **Positieve benadering.** BASTA! werkt met het opvoedvaardighedenspel, waarin met ouders geselecteerd wordt waar de opvoeder goed in is en welke vaardigheden versterkt kunnen worden. De instrumenten voor kinderen zijn gericht op positief waarderen van ontwikkeling.
8. **Opvoedvaardigheden van ouders worden getraind.** In de vorm van een spel wordt met ouders bekeken welke opvoedvaardigheden getraind kunnen worden. De opvoedgesprekken bieden de BASTA! medewerkers de basis om dit op een effectieve wijze uit te voeren.
9. **Integraal en stap voor stap.** Om het geleerde te onthouden en toe te passen oefenen kind ouder door middel van voordoen, stappen bespreken en feedback. Kind en ouders worden gestimuleerd om tegelijkertijd in de verschillende leefdomeinen aan eenzelfde doel te werken
10. **In de dagelijkse leefomgeving.** BASTA! werkt zoveel mogelijk ambulante bij het gezin thuis. Het gaat er om dat er vanuit BASTA! gewerkt wordt aan oplossingen waar ze zijn ontstaan.

6. Aangehaalde literatuur

- Albrecht, G., & Vugt, van M. J. M. D. (2003). Support, langdurige competentie vergrotende hulp in het gezin met het accent op netwerkversterking. Methodiekhandleiding. PI Research: Duivendrecht.
- Algemene Rekenkamer (2002). Preventie en bestrijding jeugdcriminaliteit. Den Haag: SDU.
- Andel, A. van den, Dijk, B. van, Terpstra, J., & Buysse, W. (2012). 12-minners: probleemgedrag en aanpak in beeld gebracht. Amsterdam: DSP-groep.
- Andrews, D. A. (1995). The psychology of criminal conduct and effective treatment. In: J. McGuire (Ed.). What works. Reducing reoffending: Guidelines from research and practice (pp. 35-62).
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (1994). The Psychology of Criminal Conduct. 1st Edition. Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing Co.
- Augimeri, L. K., Koegl, C. J., Ferrante, P., & Slater, N. (2006). Why and how. Conducting effective clinical risk assessments with children with conduct problems. *Canada's Children*, 12 (2), 24-27.
- Augimeri, L. K., Koegl, C. J., Webster, C. D., & Levene, K. S. (2001). Early Assessment Risk List for Boys. EARL-20B. Version 2. Toronto: Child Development Institute.
- Bardick, A. D., & Bernes, K. B. (2008). A framework for assessing violent behaviors in elementary school-age children. *Children & Schools*, 30(2), 83-91.
- Bastiaanssen, I. L. W., Veerman, J. W., & Mey, W. de (2011). De kracht van combineren van theorie, wetenschap en praktijk: STOP4-7 vermindert gedragsproblemen bij jonge kinderen. *Jeugd en Co Kennis*, 2, 8-17.
- Berger, M., & Spanjaard, H. (1996). Families First. Handboek voor gezinsmedewerkers. Utrecht: NJI
- Behan, J. & Carr (2000). Oppositional defiant disorder. In: Carr, A. (ed). What works with children and adolescents? A critical review of psychological interventions with children, adolescents and their families (pp. 102-130). London & New York: Routledge.
- Boendermaker, L., & Ince, D. (2008). Effectieve interventies tegen jeugddelinquentie. Geen tucht en discipline, maar oudertraining en therapie. *Jeugd en Co*, 4, 26-38.
- Boendermaker, L., & Ince, D. (2010). Wat werkt bij jeugdigen met gedragsstoornissen? Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Brestan, E. V., & Eyberg, S. M. (1998). Effective psychosocial treatments of conduct disordered children and adolescents: 29 years, 82 studies, and 5,272 kids. *Journal of Clinical Child Psychology*, 27, 180-189.
- Chorpita, B. F., Yim, L. M., Donkervoet, J. C., Arensdorf, A., Amundsen, M.J., McGee, C., Serrano, A., Yates, A., Burns, J., & Morelli, P. (2002). Toward large scale implementation of empirically supported treatments for children: A review and observations by the Hawaii empirical basis to services task force. *Clinical psychology*, 9, 165-190.
- Cottle, C. C., Lee, R. J., & Heilbrun, K. (2001). The prediction of criminal recidivism in juveniles. A meta-analysis. *Criminal Justice and Behaviour*, 28, 367-394.
- Databank Effectieve Jeugdinterventies: Beschrijving 'Intensieve Orthopedagogische Gezinsbehandeling (IOG) – Erger Voorkomen. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload op 3-5-2013 van www.nji.nl/jeugdinterventies.

- Databank Effectieve Jeugdinterventies: Beschrijving 'Multisysteem Therapie (MST)'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload op 3-5-2013 van www.nji.nl/jeugdinterventies.
- Domburgh, L. van (2009). *Very young offenders. Characteristics of children and their environment in relation to(re)-offending*. Lambert Academic Publishing.
- Enebrink, P., Langstrom, N., & Gumpert, C. H. (2006). Predicting aggressive and disruptive behavior in referred 6- tot 12-year-old boys. Prospective validation of the EARL-20B Risk/Needs checklist. *Assessment*, 13, 356-367.
- Enebrink, P., Langstrom, N., Hulten, A., & Gumpert, C. H. (2006). Swedish validation of the Early Assessment Risk List for Boys (EARL-20B). A decision-aid for use with children presenting with conduct-disordered behavior. *Nordic Journal of Psychiatry*, 60, 446-468.
- Farrington, D. P., Gaffney, H., & Ttofi, M. M. (2017). Systematic reviews of explanatory risk factors for violence, offending, and delinquency. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 24-36
- Flap, H., & Völker, B. (2005). Gemeenschap, informele controle en collectieve kwaden in de buurt. In Völker, B. (red.), *Burgers in de buurt – Samenleven in school, wijk en vereniging*. Amsterdam: Amsterdam University Press; pp. 41-67.
- Foolen, N., Daamen, W. *Wat werkt bij oudertrainingen*, 2013 Nederlands Jeugd Instituut.
- Gendreau, P., Cullen, F. T., & Bonta, J. (1994). Intensive rehabilitation supervision. The next generation in community corrections? *Federal Probation*, 58, 72-78.
- Hanzon, C. A., Veluw, N van (2020) *Verslag Evaluatieonderzoek BASTA! (2020)*. Gouda: JSO.
- Hoogenboezem, G., & Veluw, N. van (2013). *JPT 12min. Begeleiding van jonge kinderen met delictgedrag. Instrumentenboek 1: Methodiekhandleiding en theoretische achtergrond*. Gouda: JSO.
- Hoogenboezem, G., Veluw, N. van, Rexwinkel, M., Jong, L. de & Albeda, M. (2013). *JPT 12min. Begeleiding van jonge kinderen met delictgedrag. Kindinstrumenten, schoolinstrumenten en buurtinstrumenten*. Gouda: JSO.
- Hrynkiw-Augimeri, L. K. (2005). *Aggressive and antisocial young children. Risk prediction, assessment and management utilizing the Early Assessment Risk List for Boys (EARL-20B)*. Ontario: University of Toronto.
- Junger-Tas, J. (1996). *Jeugd en gezin: preventie vanuit een justitieel perspectief*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Junger-Tas, J., & Slot, N. W. (2001). Preventie van ernstig delinquent gedrag en gewelddadig gedrag. In: R. Loeber, N. W. Slot & J. A. Sergeant (Red.). *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie. Omvang, oorzaken en interventies*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, p. 265-290.
- Kazdin, A. (1997). Practitioner review: Psychosocial treatments for conduct disorder in children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2, 161-182.
- Kion, M. L. T. (2012). *Van politie naar Bureau Jeugdzorg; een logische stap? De doorstroming van verdachte twaalfminners van politie Zuid-Holland Zuid naar Bureau Jeugdzorg Zuid-Holland*. *Afstudeeronderzoek Criminologie Erasmus Universiteit Rotterdam*.

- Koegl, C. J., Farrington, D. P., & Augimeri, L. K. (2008, 2009). Clinician perceptions of childhood risk factors for future antisocial behavior. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 38, 1-12.
- Koot, H. M. (2008). Questions on early childhood interventions: The Dutch case. Paper presented at Paper presented at the Ministry of Finance Workshop coping with the accident of birth: The case for early childhood interventions,.
- Kroeze, G. W. (2009). Cliënttevredenheidsonderzoek Jeugd Preventie Team Zuid-Holland Zuid. Den Haag: Bureau Jeugdzorg Zuid Holland.
- Laan, P. van der (2013). 12-minners en criminaliteit. Presentatie Landelijk Symposium werken met jongeren op de rand van de criminaliteit, 14 maart 2013.
- Laan, A. M. van der, & Blom, M. (2006). Jeugddelinquentie: risico's en bescherming. Bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005. Den Haag: WODC.
- Van der Laan, A. M., Veenstra, R., Bogaerts, S., Ormel, H., & Verhulst. (2010). Cumulative risk and promotive effects at late childhood for (serious) delinquency in early adolescence. The TRAILS Study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(3), 339-351.
- Levene, K. S., Augimeri, L. K., Pepler, D. K., Walsh, M. M., Webster, C. D., & Koegl, C. J. (2001). Early Assessment Risk List for Girls. EARL-20B. Version 1 – Consultation Edition. Toronto: Child Development Institute.
- Lipsey, M. W., & Derzon, J. H. (1998). Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: A synthesis of longitudinal research. In R. Loeber & D. Farrington (Eds.). *Serious and violent juvenile offenders*, pp. 86-105. Thousand Oaks: Sage.
- Lipsey, M. W., & Wilson, D. (1998). Effective intervention for serious juvenile offenders: a synthesis of research. In: R. Loeber & D. P. Farrington (Eds.). *Serious & violent juvenile offenders, risk factors and successful interventions* (pp.313-345). Newbury Park, CA: Sage.
- Loeber, R. (1998). Ontwikkelingspaden en risicopatronen voor ernstige jeugddelinquentie en hun relevantie voor interventies: nooit te vroeg en nooit te laat. In: Koops, W. & N. W. Slot (Eds.). *Van lastig tot misdadig*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Loeber, R., & Farrington, D.P. (1997). Strategies and yields of longitudinal studies on antisocial behavior. In: D.M. Stoff, J. Breiling & J.D. Maser (Eds.). *Handbook of antisocial behaviour* (pp. 125-139). New York: Wiley.
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (2001). The significance of child delinquency. In: R. Loeber & D. P. Farrington (Eds.), *Child delinquents: development, intervention and service needs* (pp 1-24). Thousand Oaks, CA, USA: Sage.
- Loeber, R., Slot, W., Laan, P. van der, Hoeve, M., & Graas, D. (2010). *Misdadigers van morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners*. Amsterdam: SWP.
- McGuire, J., & Priestley, P. (1995). Reviewing 'What Works': Past present and future. In: J. McGuire (ed.). *What works. Reducing reoffending: Guidelines from research and practice* (pp. 3-34).
- Ministerie van Justitie & Ministerie voor Jeugd en Gezin (2008). *Overlast door twaalfminners. Een stevige aanpak*. Den Haag: Ministerie van Justitie & Jeugd en Gezin.
- Minister van Justitie en Veiligheid, 2020

- NJI publicatie: Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp (2018)
- Patterson, G. R. (1982). *Coercive Family Process: A social learning approach*. Eugene: Castalia.
- Pepler, D. J. & Rubin, K. H. (Eds.) (1991). *The development and treatment of childhood aggression*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Petrosino, A., Turpin-Petrosino, C., & Guckenburg, S. (2010). Formal system processing of juveniles: Effect on delinquency. *The Campbell Collaboration*.
- Piquero, A. R., Jennings, W. G., & Farrington, D. P. (2010). Self-control interventions for children under age 10 for improving self-control and delinquency and problem behaviours. *Campbell Systematic Reviews* 2010:2.
- Ruiter, C. de, Hildebrand, M., & Ligthart, L. (2010). EARL 20B.
- Spanjaard, H. (2019) *Interventies voor vroegtijdige voorkoming van ernstige criminaliteit*. Amsterdam: Spanjaard Development & Training (in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, Den Haag).
- Stoff, D. M., Breiling, J., & Maser, J. D. (Eds.) (1997). *Handbook of antisocial behaviour*. New York: Wiley.
- Sukhodolsky, D. G., Kassinove, H., & Gorman, B. S. (2004). Cognitive-behavioural therapy for anger in children and adolescents: A meta-analysis. *Agression and Violent Behaviour*, 9, 247-269.
- Taylor, T. K., & Biglan, A. (1998). Behavioral family interventions for improving child-rearing: A review of the literature for clinicians and policy makers. *Clinical child and family psychology review*, 1(1), 1998.
- Vance, J. E. (2018). Can we prescribe resilience? Binnengehaald op 28 mei 2018, van <http://www.psychiatrictimes.com/cognitive-behavioral-therapy/can-we-prescribe-resilience>.
- Van der Zeijden, Q. & Diephuis, K. (2011). Handleiding gezinsplan. Samenwerken volgens de principes van 1Gezin1Plan. Partners in Jeugdbeleid.
- Vanhee, L. (2007). *Weerbaar en broos. Mensen in armoede over ouderschap. Een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Veluw, N. van (2012). *OUDERS van tegendraadse Jeugd. De Opvoedgesprekken 12-min. Voor ouders van 12-minners met (een verhoogde kans op) strafbaar gedrag*. Gouda: JSO.
- Vogelvang, B. (2005). *De jongere aanspreken. Handboek methode jeugdreclassering*. Utrecht: MO Groep (Jeugdzorg Nederland).
- Vosters, J. H. G. (2010). *Tussenrapportage evaluatie KANZ*. (ongepubliceerde tussenrapportage).
- Vugt, M. van, & Berger, M. (1999). *De Versterking. Zeer intensieve hulp aan gezinnen gericht op competentievergroting*. Handleiding. Duivendrecht: PI Research.
- Winter, L. de (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.
- Webster, Douglas, Belfrage & Link, 2000
- Wolf, J. (2016). *Krachtwerk. Methodisch werken aan participatie en zelfregie*. Bussum: Coutinho.

WODC (WODC 2019).

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (Nji), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

